

Streszczenie rozprawy doktorskiej pt. "Kompetencje ustrojowe prezydenta w Polsce po roku 1989 a realizacja linii politycznej"

Prezentowana rozprawa doktorska stanowi próbę odpowiedzi na pytanie o związek praktyki funkcjonowania prezydentury w Polsce, rozumianej jako realizacja władczych kompetencji ustrojowych z linią polityczną prezentowaną publicznie przez osoby piastujące stanowisko Prezydenta RP w okresie transformacji ustrojowej. Jest to zarazem propozycja kompleksowego porównania elementów wspólnych prezydentom Wojciecha Jaruzelskiego i Lecha Wałęsy, pomimo istotnych różnic dzielących je, tak na poziomie legitymizacji politycznej, jak i w obrębie rozważań konstytucyjno-prawnych, motywowanych kolejnymi zmianami ustrojowymi.

Za kluczowe w funkcjonowaniu prezydentury w Polsce okresu przemian polityczno-ustrojowych uznane zostały oparte na dynamicznie zmieniającej się płaszczyźnie normatywnej decyzje polityczne. Płaszczyzna sformalizowanych decyzji to obszar, w którym nie powinno się pomijać aspektów związanych z personalną obsadą stanowiska prezydenta: osobowości politycznej, otoczenia mikrospołecznego, działalności politycznej decydenta wykraczającej poza ramy formalno-prawne. Ostatni wymieniony kontekst często staje się źródłem formułowania przekazu, na podstawie którego kształtują się społeczne oceny prezydentury. Dlatego też jednym z celów badawczych rozprawy stało się zmierzenie się także z powyższymi perspektywami.

W pracy przyjęto główną hipotezę badawczą w następującym brzmieniu: kompetencje przyznane prezydentowi w Polsce na mocy aktów ustrojowych uchwalonych w latach 1989 – 1995 stanowią istotny instrument realizacji konkretnej linii politycznej, reprezentowanej przez osobę zajmującą to stanowisko. Oprócz hipotezy głównej, na użytek prowadzonych badań przyjęto także dwie hipotezy pomocnicze, odnoszące się do zbioru kompetencji wspólnych dla badanych prezydentur oraz do potencjału politycznego prezydentury i stopnia jego wykorzystania w praktyce ustrojowej.

Właściwą część badań poprzedza przeprowadzona w Rozdziale 1 geneza urzędu prezydenta w Polsce oraz próba zmierzenia się z nierozstrzygniętą jednoznacznie kwestią ciągłości władzy państwowej między II Rzeczpospolitą, Polską Ludową oraz III Rzeczpospolitą.

Rozdział 2 rozpoczyna prawno-ustrojowy rys transformacji ustrojowej rozpoczętej nowelizacją Konstytucji PRL z 7 kwietnia 1989 roku. W dalszej części zebrano i sklasyfikowano kompetencje ustrojowe prezydenta w Polsce w latach 1989-1995 oraz wyłoniono zbiór kompetencji wspólnych prezydentom W. Jaruzelskiemu i L. Wałęsie.

Następny rozdział poświęcono problematyce teoretyczno-metodologicznej, w tym rekapitulacji obecnych w literaturze rozważań o pojęciach m.in. władzy politycznej, przywództwa politycznego, osobowości politycznej, decyzji politycznych. Opisany został także model badawczy, który posłużył do analizy praktyki funkcjonowania prezydentury w kolejnych rozdziałach. Oddzielnie potraktowano samo pojęcie „linii politycznej”, co zaowocowało propozycją jednolitej i spójnej definicji tego coraz popularniejszego w pracach z zakresu politologii, historii i prawa konstytucyjnego terminu.

Rozdział 4 to praktyczna realizacja zaproponowanego modelu badawczego w odniesieniu do prezydentury Wojciecha Jaruzelskiego. Podzielony został na części dotyczące kolejno: politycznych, ekonomicznych i społecznych kontekstów prezydentury; otoczenia instytucjonalnego, zarówno tego najbliższego związanego z kręgiem współpracowników i doradców prezydenta, jak też i tego oddziałującego na decydenta z innych organów władzy; szkicu osobowości politycznej piastuna urzędu; analizy praktyki polityczno-ustrojowej władczych samodzielnych kompetencji prezydenta; rekonstrukcji linii politycznej, prezentowanej przez W. Jaruzelskiego na stanowisku Prezydenta PRL i Prezydenta RP.

Rozdział piąty stanowi analizę prezydentury Lecha Wałęsy w tych samych wymiarach, w jakich nakreślono misję jego poprzednika, ale z uwzględnieniem zmieniających się okoliczności i kontekstów oddziałujących na sprawowanie tego urzędu. Szczególną uwagę poświęcono tu opisowi i ocenie decyzji politycznych związanych z realizacją władczych kompetencji ustrojowych w odniesieniu do rzeczywistych mechanizmów podejmowania decyzji i linii politycznej prezentowanej publicznie w danym momencie przez prezydenta Wałęsę. Tym, co niewątpliwie wpłynęło na objętość rozdziału było zróżnicowanie kadencji obu prezydentów i wynikająca z tego nadwyżka objętości materiału poddanego analizie z pięcioletniej kadencji L. Wałęsy w porównaniu z dużo krótszym okresem piastowania tego stanowiska przez W. Jaruzelskiego.

Rozprawę wieńczy sekcja zawierająca Wnioski końcowe, Bibliografię i Aneksy. Przedstawiona we wstępie hipoteza została pozytywnie zweryfikowana i podparta szeregiem wniosków szczegółowych, wyniesionych na gruncie analizy przeprowadzonej w rozdziałach 4 i 5.

Paweł Momro